

સુરત જીલ્લાની ભુગોઠના

પ્રશ્નોત્તર

ભુગોળની વાખ્યા સાથે

જરાતી બીજા સરણના વિદ્યાર્થીઓને
આનંદી થીયવા સાથે.

લલુભાઈ જમનાદાસે

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરી.

આવૃત્તિ બીજી



અમદાવાદ મધ્યે

મામાની દેવેશીમા યુ. પ્રી. જનરલ એજન્સી

કંપની (લિમિટેડ) પ્રેસમાં

સાચીકોડવાલ અંગારામે છાપી.

સન ૧૮૭૮ — સેપ્ટ ૧૯૭૪

કીમત દોડ આનો.



સુરત જલ્લો.

સ—છોકરાઓ આને તમને સુરત જીલ્લાની ભૂમિની રીખવું.

માલો તો સુરત જલ્લો કયા આવ્યા છે ?

જ—સુરત જલ્લો એ મુજરાત પ્રાતમા બધા જલ્લા કરતા
જેક દક્ષિણે આવેલો છે

સ—સુરત જલ્લાની આંતરે ત્રિયાએ શુ શુ આવ્યું છે ?

જ—ઉત્તરે કીમ નદી તથા ભરૂચ જલ્લો, દક્ષિણે દમણ મગા
નદી, તથા થાણા જલ્લો, પૂર્વે નડોદ તથા રાજપીપળાનું
મસ્થાન, ને ગાયકવાડ, વાસના, તથા ધરમપોરના રાજાનો
મૂલક, પશ્ચિમે ખમાતનું અખાત, તથા આગમી સમુદ્ર છે

સ—સુરત જલ્લામા નદીઓ તથા ખાડીઓ કઈ કઈ આવી છે
તે બોલો, અને તે દરએક પર કયા કયા કસમા તથા ગામો
આવેલા છે તેના પણ નામ દો ?

જ—કીમ નદી —છલાવ, કડોદર
સીના નદી —ભગવા ઝોરપાડ

તેના ખાડી—વાસ્વા, તેના, ઇચ્છાપોર

તાપી નદી—મુરત, રાદર, વરીઆન, વોરા કડોર, કામરેજ
બહુધાન, કડોદ, માડવી.

મીઠોળા નદી—મરોલી, ખાડોલી, ને વીઆરા

પુરણા નદી,—જલાલપોર, નવસારી, મહુવા, વાનોડ, જુ
હારી, અતાપોર

અમીકા નદી—મીલીમોરા, કછોની, ઉનાઈ

કાનેરી નદી—મીખલી.

ઝોરગા નદી—વલસાડ

પારનદી—ભગોદ, હરીઆ, ઉમરસાડી, માવદા, પારડી,

પરીઆલી અથવા કોથન આડી—વલસાણા

કોલક નદી—કોલક, બગવાડા, ટુકનાડા

દમ્મણ ગંગા નદી—દમ્મણ

સ—મુગત જીલ્લામાં સૌથી મોટી નદી કઈ, ને તે ક્યાંથી નિકળીને જતે મળે છે ?

જ—સૌથી મોટી નદી તાપી, તે સાતપુજાના પાહાડમાંથી નીકળીને ખભાતના અખાતને મળે, કીમ નદી એથ ઘણી નાની છે પણ એમાંસામાં એમાં વાણ પુર આવે છે તે રાજપીયણમાંથી નીકળીને ખભાતના અખાતને મળે છે

સ—સુરત જીલ્લામાં ડુગરો ક્યા ક્યા આવ્યા છે ?

જ—એમાં એક મોટો ડુગર વલસાડ પ્રગણામાં પારનેગનો છે તે શીવાય ખીજા ત્રણવા લાયક એ જીલ્લામાં ડુગરો નથી

સ—મુગત જીલ્લામાં રેલવે ક્યા ક્યા પ્રગણામાં આવ્યો છે

જ—ઝોરપાડ, ઝોરાસી, જલપોર, વલસાડ, નેરા

સ—એ જીલ્લામાં આજ ગાડીના રેલવેના સ્ટેશનો ક્યા ક્યા આવ્યા છે ?

જ—એ જીલ્લામાં મોટા સ્ટેશનો ગાયકવાડી ગામના મળ કુલ ૧૫ છે, તેના નામ, કીમ, સાયન, અમરોલી, સુરત સચીન, મરોલી, નવસારી, અમલસાડ, ખીલીમોરા, ડુગરી, વલસાડ, હરીઆ, પારડી, ઉદવાડા, ને વાપી.

સ—સુરત જીલ્લામાં વસ્તી કેટલા માણસની છે

જ-ગાયકવાડી ગામ શીવાય એ જીલ્લાની વસ્તી ૧,૦૭,૦૮૭
માણસની છે

સ-એ જીલ્લામાં પારસી લોકોની વસ્તી ઘણી ખરી કયા કયા
ગામો તથા કસબામાં છે?

જ-મોરો, મુહાજી, ભાડુ, અડાજણ, રાદેર, મુરત, નવસારી,
ગણદેવી, ખીજીમિરો, વલસાડ, ને ઉદવાડા

સ-મુરત જીલ્લામાં મોટા ગાયકવાડી કસબા તથા માહલો
કયા આવ્યા છે ?

જ-અવાગી, ગાલા, વરીઆવ, કામગેજ, ટીમા, બલેશ્વર, મ
રોની, તેલારા, મહુવા, નવસારી, ગણદેવી, ખીજીમિરો
અનાવળ, અતાપુર, વલનાડા, વીઆરા વગેરે

સ-મુરત જીલ્લામાં દેશી રાજ્યો કયા કયા, અને કયા આવ્યા છે,

જ-એમાં દેશી રાજ્યો સચીન, વાસદા, ને ધરમપોર એના ત્રણ
સમ્થાનતાડે, સચીન સમ્થાન ચોરાસી પ્રગણાની હદમાં
વાસ । સમ્થાન ચોખલી પ્રગણાની પૂર્વે, ને ધરમપોર સમ્થાન
વલસાડ પ્રગણાની પૂર્વે છે

સ-મુરત જીલ્લામાં કયા કયા ગામોમાં જાત્રા ભરાય છે ?

જ-સરસ, મોર કુલપાડા, કતારગામ, બહુધાન, દેવકી ઉનાઈ,
ને કુતા

સ-મુરત જીલ્લામાં મીઠા બદરો કયા કયા ગામોમાં આવેલા છે?

જ-એ જીલ્લામાં મીઠા બદરો કુડીઆણા, જીઆવ બુડીઆ
પનાગ છરનાડ વગેરે ગામોમાં આવેલા છે. પણ તે બધાને
હાલમાં બધ કીધા છે.

સ-મુરત જીલ્લામાં બદરોની માફક કયા કયા ગામો વેપારને

સાર કામમા આપે ?

જ—ભગના, દાડી, ગદ્દે, મુરત, વલસાડ, ઉમરસાડી, કોલક,
ને દમ્મણ

સ—મુરત જીલ્લામા મોટી અગ્રેજી નિરાળો કયા કયા આવી છે?

જ—મુરત, નનસારી, ગણદેવી, ને વલસાડ

સ—મુરત જીલ્લામા મુખ્ય પાડ નાનો થાય છે?

જ—ડાગર, કપાસ, જુવાર, ઘઉં, માજી, ને શેરડી.

સ—મુરત જીલ્લામા કેટલા પ્રગણા આપાંતે તેના નામ છે ?

જ—આપ્ર પ્રગણા છે, તેમના નામ નીચે મુજબ

૧ એરપાડ ૩ માડની ૫ જલાતપોગ ૭ વલસાડ

૨ ચોગમી ૪ ખારડોની ૬ ચીખની ૮ પાગડી

સ—ખરી નાત, હવે એ દરએક પ્રગણા વિશે નિગતનાર તમારે

જાણવું જોઈએ, માટે જાનો મુરત જીલ્લામા સૌથી ઉત્તર

કયુ પ્રગણુ આબુ છે ને તે કયા કયા પ્રગણા મળી થયનું ?

જ—ઓરપાડ પ્રગણુ, તે ઓરપાડ તથા આગલુ કુસદ એ એ
પ્રગણા મળીને થયનું છે

સ—ઓરપાડ પ્રગણાની આસપાસ શુ શુ આવેલું છે ?

જ—ઉત્તરે કીમ નદી, તથા અકલેશ્વર પ્રગણુ, ગાયકનાડી

ગાલા તથા તેની પેલી ઝરે માડની પ્રગણુ, દેક્ષિણે તાપી નદી

તથા ચોરાસી પ્રગણુ, ને પશ્ચિમે ખભાતનુ અખાત છે.

સ—ઓરપાડ પ્રગણામા નદીઓ કઈ કઈ આવી છે?

જ—એમા ઉત્તરે કીમ નદી, તથા દક્ષિણે તાપી નદી, તથા

ત્રીજી સેના નદી ઓરપાડ આગળ, ને ચોથી તેના ખા-

ડી ઇસ્લાપોર ગામ આગળ છે

સ—ઓરપાડ પ્રગણામા મુખ્ય કસબા કયા કય ? આવ્યા છે?

જ—ઘોરપાડ ને કુડસે.

સ—ઘોરપાડ કસામા કંટલા માણમની વસ્તી છે, ને તેમા કોણ કોણ રહેછે, ને જાણવા લાયક બીજુ તેમા શુ છે ?

જ—એ કસામા આસરે ૩૫૦૦ માણસની વસ્તી છે, ને તેમા એક મામતદાર તથા ફોજદાર રહે છે, તથા એક મોટી તાનુકા મુલ, પુરતકરાળા, ને પોષ્ટ આફીસ, તથા એક મોટુ જોવાલાયક તળાવ પણ છે.

સ—ઘોરપાડ પ્રગણાના મોટા ગામના નામ છે ?

જ—ભગવા, દાડી, સરસ, કુડીઆણા, મોરા, મુહાલી, ઇન્ડાપોર, અડાજણ, કોસાડ, અમરોલી, ને વગેરે.

સ—એ પ્રગણાના સરસ, ને મોરા ગામ રાતે વાગ્તે નામીઆ છે ?

જ—સરસ ગામમા સિવનાથ માહદેવનુ મોટુ દેર છે તેથી ત્યા વરસો વરસ માગસર મુદ અગીઆરસે જત્રા ભરાયછે, તેમજ મોરા ગામમા એક મોટો કુતો છે તેથી ત્યા વરસો વરસ માગસર વદ ચઉદસે જત્રા ભરાયછે, તેથી એ બનો ગામ નામીઆ છે.

સ—ઘોરપાડ પ્રગણામા મીઠ બદર ક્યા છે ને તેમા કોણ રહેછે ?

જ—એમા મીઠ બદર કુડીઆણામા છે ત્યા એક સરકારકુન રહે છે.

સ—ઘોરપાડ પ્રગણામા રેલવેના સ્ટેશનો ક્યા આવ્યા છે ?

જ—ત્રણ છે, કીમ (ભૂત બગલો) સાયન, ને અમરોલી.

સ—ઘોરપાડ પ્રગણાની મુખ્ય પેદાશ શુ થાય છે ?

જ—જુવાર, ઘર્ગ, ને કપાસ.

સ—ઘોરપાડ પ્રગણાની દક્ષિણે જતા કયુ પ્રગણુ આવે ?

જ—મોરાસી પ્રગણુ.

સ—મોરાસી પ્રગણાનુ નામ શા ઉપરથી પડેલુ છે ?

જ—એ પ્રગણામા અસલ ૮૪ ગામ હતા તે ઉપરથી, હાલ તો
એમાના કેટલાક ગામ ગાયકવાડ તથા નનાબી ગામમા
જીરુ પાડેલાછે, તેથી કુલ ' ૬ ગામ એમા હાલ છે

સ—ચોરાસી પ્રગણાનો ચારે દિશાએ સુ થુ આવેલુ છે ?

જ—ઉચ્ચે તાપો નદી તથા ચોરપાડ પ્રગણ, પુર્વે ગાયકવાડી
ખલેશ્વર તથા કામજી પ્રગણાના ગામો, દક્ષિણે મીઢોળા
નદી તથા ગાયકવાડી મરોલી પ્રગણ, ને પશ્ચિમે ખખાત
નુ અખાત તથા ચોરપાડ પ્રગણ

સ—ચોરાસી પ્રગણામા નદીઓ કઈ કઈ આતી ?

જ—એમા તાપી ને મીઢોળા એ મે નદી છે, તાપી નદી ઉત્તરે
ને મીઢોળા નદી દક્ષિણે છે

સ—ચોરાસી પ્રગણાનુ મુખ્ય શહેર કયુ, ને તેમા કેટલા માણ-
સની વસ્તી છે ?

જ—મુખ્ય શહેર સુરત, તેમા ૧,૦૭,૧૪૯ માણસની વસ્તી છે
ને બીજી નાનુ શહેર રાદર તેમા આસરે ૧૦૨૮૦ મા,
ણસની વસ્તી છે

સ—સુરત શહેરનુ નામ શા ઉપરથી પડ્યુ ?

જ—કોઈ સુરતા નામની સ્ત્રી ઉપરથી પડ્યુ

સ—સુરત શહેર આગળ કેની હાલતમા હતુ, અને ત્યાર પછી
તેને ઘાકો કેમ પોહ્યાયો ?

જ—એ શહેર આગળ ઘણુ મોટુ પૈસાવાળુ હતું, એમા વેપાર
ઘણા સારો ચાલતો, અને પૈસાદાર લોકો બહુ રહેતા હતા
પણ સવત ૧૮૭૮ ની મોટી રેલ, તથા સવત ૧૮૯૩
ની મોટી આગ તથા રેલથી એ શહેરને ઘણુ નુકસાન
પોહ્યાયુ છે ને ત્યાર પછી એ પડતી હાલતમા આવ્યુ છે.

સ—સુરત શહેરમા અગ્રેજ સરકારે ક્યાં કોઠી ધાતી ?

જ—સન ૧૯૧૨ મા

સ—સુરત શહેરમા દીનાની તથા ફોજદારી કામના ક્યા ક્યા અધિકારીઓ રહે છે ?

જ—નાજર, મુનસફ, પ્રિન્સિપાલ, સદરઅમીન, આસિસ્ટન્ટ જડજ, જડજ માહેબ, તેમજ ફોજદાર, મામનતદાર, પોલીસ મુખિયેન્ટેન્ટ, શહેર સુધરાઈ ખાતાના સેક્ટરી, હજુર દીપુટી કલેક્ટર, દીર્ઘાકટ દીપુટી કલેક્ટર, આસિસ્ટન્ટ કલેક્ટર, અનં કલેક્ટર સાહેબ પણ રહે છે.

સ—ઉપલા અધિકારીઓ ચિનામ એમા બીજી કઈ કઈ સરકારી આફીસો છે, તથા એમા વેપારના ક્યા ક્યા કારખાના છે ?

જ—એમા એકસીકપુટીવ એનજનીઅરની આફીસ, મોટી પોષ્ટ આફીસ, સ્માલકાજ કોર્ટ, તાર આફીસ, અગ્રેજ તથા ગુજરાતી મોટી નિયાબો, સીટીસરવે આફીસ, દીનાની ફોજદારી જલ, કુરળે હોસ્પિટલ અથવા દવાખાના, ગ્રામખાના ધરમશાળા વગેરે મુકામો તથા આફીસો છે, તે શિવાય સમ્યાના સુતરથી કાપડ નણવાનું એક મોટું કારખાનું છે

સ—સુરતનો મુનસફ ક્યા ક્યા પ્રગણાના મુકરદમા ચૂકવે છે ?

જ—ચોરાસી, ચોરપાડ, માડવી, ને બારડોલીના

સ—સુરતની સ્માલકાજ કોર્ટમા કેની રીતના મુકરદમા ચૂકવાય છે ?

જ—જગમ મિલકતને લગતા, રૂપિયા ૧ થી લે પાનસો સુધીના

સ—સુરત શહેરનો મોટો કોલો ક્યા આવેનો છે, ને તેમા સરકારી કઈ કઈ કચેરી તથા આફીસો આવેલી છે ?

જ—તાબી નદી આગળ ડકાની પાસે, તેમા ફોજદાર, મામલતદાર, દીપુટી, કલેક્ટર વગેરેની કચેરી, તથા તે શિવાય તીજેરી

ની, ડેજીટરની, હેડ એકાઉન્ટન્ટની, સીટી સરવેની બીજી આફીસો છે

સ—રહેરમા ક્યા ક્યા અમલદાર રહે છે, તથા તેમા બીજી જાણવા લાયક શુ થુ છે ?

જ—એમા એક ડેપુટી રહે છે, તથા પોષ્ટ આફીસ, સરકાર અંગ્રેજી તથા ગુજરાતી નિશાળો, દવાખાનુ, શેહેર મુખરાઈ ખાનુ, ધર્મશાળા વગેરે બીજી જગ્યાઓ છે

સ—ચોરાસી પ્રગણામા મોટા ગામો ક્યા આવ્યા છે ?

જ—કતારગામ, ભાડા, ઉમરા, ને કુભાગીઆ

સ—ચોરાસી પ્રગણાના ક્યા ગામોમા જત્રા ભરાય છે ?

જ—કતારગામ, કુલપાજા, ને ભીમપોર (નવાખનુ) એ ત્રણ ગામોમા હર વરસ જત્રા તથા મેળા ભરાય છે તેમજ મુરતમા એક મોટું બાગીચાનુ મદીર, તથા સ્વામીનારાયણનુ મદીર છે તેથી ત્યાં પણ બહારના વણા લોકો જત્ર સાંઝે આવે છે.

સ—એ પ્રગણામા મીઠા બદર ક્યા ગામમા આવ્યુ છે, ને ત્યાં કોણ રહે છે ?

જ—મીઠામ રજીઆવ બુડીઆમા છે ત્યાં એક સરકારકુત રહે છે

સ—ચોરાસી પ્રગણામા ઝેલવેના સ્ટેશનો ક્યા આવ્યા છે ?

જ—મુરત અને સચીન, ને ત્રીજી મરોજીનુ સ્ટેશન છે તે એ પ્રગણાની દક્ષિણે ગાયકવાડીમા આવ્યુ છે.

સ—ચોરાસી પ્રગણામા સચીનના નવાખના કેટલા ગામો છે ?

જ—૧૭ ગામ, તેમાના મુખ્ય ઉધનુ, પુના, ગવીઅર, કુમસ, બેન, ભીમપોર, સચીન, વગાણુ, લાજપોર, કનસાડ વગેરે છે.

સ—એ પ્રગણાની મુખ્ય ઉપજ શુ થાય છે ?

જ—જીવારે, તથા કપાસ

સ—ચોરાસી પ્રગણાની ઈશ્વિન દિશા તરફ જતા કયુ પ્રગણુ આવે છે ?

જ—માડવી પ્રગણુ

સ—માડવી પ્રગણુ કેમ થયેલું છે ?

જ—માડવી, તડકેશ્વર, તથા બીજા ૮ ગામ કુડસદના ભેગા થઈ માડવી પ્રગણુ થયેલું છે

સ—માડવી પ્રગણાની ચાલે દિશાએ શુ શુ આવેલું છે ?

જ—ઉત્તરે ગાયકવાડી વસ્વારી પ્રગણુ, પૂર્વે રાજપીપળાનું સસ્થાન દક્ષિણે તાપીનદી ને બારડોલી પ્રગણુ, પશ્ચિમે ગાના તથા કામરેજ ગાયકવાડી પ્રગણુ, ને બીજા ચારેપાડ પ્રગણુ

સ—માડવીમા પહેલા કયા રાજ રહેતા હતા, ને તેવારે એ પરરાજ કોણ ચલાવતું હતું ?

જ—એમા ચારેસે વરસ પહેલા બીન રાજ રહેતા હતા, તેનાં ઉદ્દેપુરથી રજપૂત રાજ આવેલા તે રાજ કરતા હતા

સ—માડવી પ્રગણામા અગ્રેજ સરકારની જમી ક્યારે ખેડી, અને હાલ તે કાયમ છે કે નહીં ?

જ—એપરે સવત ૧૮૬૮ મા અગ્રેજ સરકારની જમી ખેડી, પણ હાલ તે બીલકુલ ખાનસા થઈ ગયું છે

સ—માડવી પ્રગણાના કેટલા ભાગ કોષા છે ?

જ—સાત, માડવી, બહુધાન, પાતળ, દેનધદ, દધવાડા, હવેલી, ને બારગામા

સ—એ પ્રગણામા ડુંગરો કયા કયા આવેલા છે ?

જ—એ પ્રગણામા ઘણા ડુંગરો દેવગઢ ટપ્પામા છે, ને કેદલા એક પાતળ ટપ્પામા આવ્યા છે

- સ—માડવી પ્રગણામા નદીઓ કહ કહ આની છે ?
- જ—તાપીનદી દક્ષિણે, ને ખીજી વડીસીનદી છે તે તાપીનદીને વગેલી ગામ આગળ મળે છે
- સ—માડની પ્રગણામા મોટા કસમા, તથા ગામો કયા આવ્યાછે ?
- જ—મોટો કસમો માડવી તથા ખીજી તડકેધર, એ શિવાય બહુધાન, ગટોખી મોટા ગામો છે
- સ—માડવી કસમામા કેટલા માણસની વસ્તી છે, ને તેમા જાણુના લાલક મીઠુ શુ શુ છે ?
- જ—એમા આશરે ૫૦૦૦ માણસની વસ્તી છે, ને ત્યાં એક મામલતદાર તથા ફોજદાર રહેછે, તથા એક મોટી તાલુકા સ્કુલ, પુસ્તકશાળા, પોષ્ટ આફીસ, ને શેહર મુખ રાઇ ખાનુ છે
- સ—એ પ્રગણાનુ બહુ યાન ગામ શાને વાસ્તે નામીયુ છે ?
- જ—એમા એક માવેનુ, તથા એને સામેપાર ગળતેધર માવેનુ મોટું દેર છે, ત્યાં બાર બાર નરસે ગોળાવરીની જગ્યાએ મોટી જગ્યા ભરાય છે તેનાં હજારો લોક મેઘ થાય છે.
- સ—માડની પ્રગણાનુ પાણી કેવુ છે, ને એમા ધણા ખરા કયા લોકોની વસ્તી છે ?
- જ—સુરત જીલ્લામા સૌથી એ પ્રગણાનુ પાણી ધણુ ખરામ છે, એમા દુબળા, નરડા, ઓપરા વગેરે લોકોની વસ્તી ધણીછે.
- સ—માડવી પ્રગણાની મુખ્ય ઉપજ શુ થાય છે ?
- જ—જાવા, ડોદરા, દીવેની, ડાગર, તથા મધ.
- સ—માડનીથી દક્ષિણ તરફ જતા કયુ પ્રગણુ આવે, ને તે કેમ થયલુ છે ?
- જ—બારડોલી પ્રગણુ, તે કડોદ, વાજોડ, સરનાણ મળીને થયલુ છે.

સ—ખારડોલી પ્રગણાની ચારે દિશાએ શુ શુ આવ્યું છે ?

જ—ઉત્તરે તાપી નદી તથા માડની પ્રગણુ, પૂર્વે ગાયકવાડનું રાજ્ય, દક્ષિણે ગાયકનાડી મહુના, વલનાડા, તથા અત્રા પાર પ્રગણા, ને પશ્ચિમે ગાયકવડી કામેરજ, બલેધર તથા તેલારા પ્રગણાના ગામો

સ—ખારડોલી પ્રગણામા નદીઓ કઈ કઈ આવી છે ?

જ—એમા તાપી નદી ઉત્તરે છે, મધ્યે મોઢોળા નદી, ને દક્ષિણે પુરણા નદી છે

સ—ખારડોલી પ્રગણામા મોટા મોટા કસબા કયા આવ્યા છે ?

જ—ખારડોલી, કડોદ, મોતા વાલોડ, વાકાનેર, ને સરભાણુ

સ—ખારડોલી કસબામા કેટલા માણસની વસ્તી છે, ને તેમા કોણ રહે છે, તથા તેમા બીજું શુ શુ છે ?

જ—ખારડોલી કસબામા આસરે ૩૫૦૦ માણસની વસ્તી છે, ને મામલતદાર, તથા એક ફોજદાર રહે છે, તેમજ એક મોટી તાલુકા સ્કુલ તથા પોષ્ટ આફીસ પણ એમા છે

સ—ખારડોલી પ્રગણાના બીજા કયા કયા કસબામા મોટી મોટી નિશાળો છે ?

જ—કડોદ, મોતા, વાલોડ, બુહારી, વાકાનેર, ને સરભાણુ.

સ—ખારડોલી કસબા કયા આવેલો છે ?

જ—ખારડોલી કસબા મોઢોળા નદી ઉપર, ગાયકનાડી બલેધર પ્રગણાની હદમા આવેલો છે.

સ—ખારડોલી પ્રગણામા મોટા મામો કયા આવ્યા છે ?

જ—વરાડ, રજમ, બુહારી, ને કસબાવ વગેરે.

સ—ખારડોલી પ્રગણામા વાલોડના પાણી કેના છે, ને તેમા શુ શુ છે ?

જ—વાલોડના પાણી ઘણા ખરામડે, માડવી પ્રગણાના જેવા વાલોડમા એક માહાલકરી રહેછે, તથા એક પોષ્ટ આફ્રી-સ પણ છે

સ—ખારડોલીમા બ્યારે મામલતદારનુ થાયુ છે, ત્યારે વાલોડ

મા જુદો માહાલકરી રાખનાનુ કારણુ થુ ?

જ—ખારડોલી પ્રગણુ ઘણુ મોટુ આડકાટુ આવ્યુ છે, તેથી એની તામેના નરના ગામડા વાળાને ખારડોલી આવતા ઘણી મુશીબત પડે, તેથી વાલોડને ખારડોલીનો પેટા માહાલ કરી ત્યા એક માહાલ કરી નીમ્યો છે

સ—ખારડોલી પ્રગણાની મુખ્ય ઉપજ શુ થાય છે ?

જ—ડાંગર, જુવાર, કોદરા, કપાસ, તથા ચરડી વગેરે.

સ—ખારડોલી પ્રગણાની નૈઋત્ય દિશા તરફ કયુ પ્રગણુ આવ્યુ, ને તે કેમ વયલુ છે ?

જ—જલાલપોર પ્રગણુ, તે આગલા મુખા તથા પારમોલ એ બે પ્રગણા મળીને થયલુ છે

સ—જલાલપોર પ્રગણાની અતુરસોમા ખોલો ?

જ—ઉત્તરે પૂરણા નદી, ને ગાયકવાડી મરોઝી તથા તેલારા પ્રગણુ, પૂર્વે ચીખલી પ્રગણુ, ને ગાયકવાડી મહુવા તથા વલનાડ પ્રગણુ, દક્ષિણે અમીકા નદી, તથા ગાયકવાડી ચણદેવી પ્રગણુ, ને પશ્ચિમે દરીઓ આવ્યો છે

સ—જલાલપોર પ્રગણામા નદીઓ કઈકઈ આવે છે ?

જ—એમા બે નદીઓ છે, ઉત્તરે પૂરણા નદી, ને દક્ષિણે અમીકા નદી, વળી ત્રીજી કનાઈ કર્નિ નાની નદી એ પ્રગણાની વચ્ચમા આવે છે.

સ—એ પ્રગણામા મોટા કસબા કયા આવ્યા છે ?

જ—કાળીઆનાડી, તથા જલાલપોર.

સ—કાળીઆવાડી, તથા જલાલપોરમા જાણવા લાયક શું શું છે?

જ—કાળીઆવાડીમા એક ફોજદાર રહે છે ને એક મોટી નિ-
શાળ છે, જલાલપોરમા મામલતદારનું યાજુ તથા એક
મોટી નિશાળ છે, ને બીજામા પોષ્ટ આફીસ છે

સ—જલાલપોર પ્રગણામા મોટા ગામો કયા આવ્યા છે?

જ—મઠનાડ, અપ્પામા, અમલસા, કઝોલી, આટ, ખરમાડ,
અજગામ, ને સીસોદ્રા

સ—એ પ્રગણાનું કઝોલી ગામ, તથા બીજા નાના ને ગામ
(સોનવાડી ને ધમરાયા) એ શાને વાસ્તે અપ્પાયા છે?

જ—કઝોલી સુદ્ધ તળમદા ગોળને સાથે, સોનવાડી તથા ધ-
મરાયા એ બે ગામ કેળા તથા આપાને સાથે

સ—જલાલપોર પ્રગણામા કાળીઆનાડીની ઉતર તરફ જતા
એક મોટો કસમો કયો આવે છે?

જ—નવસારી કસમો, પુરણા નદી ઉપર

સ—નવસારી કસમોમા જાણવા લાયક શું શું છે?

જ—નવસારી એ ગાયકનાડના તામામા છે, એમા મોટી અ-
ગ્રેજી નિશાળ, છોકરા તથા છોકરીઓની મુજરાતી નિ-
શાળા, મોટી મદ્રેસા, દવાખાનું વગેરે છે, ને એમા ગા-
યકનાડ સરકાર તરફથી એક ફોજદાર તથા મુખો રહે છે

સ—જલાલપોર પ્રગણામા સચીનના નવામના ગામો કયા
આવ્યા છે?

જ—વેડછા, કોથા, ને વાસણ

સ—જલાલપોર પ્રગણામા મીઠબંદર કયા છે, ને તેમા કોણ રહે છે?

જ—એમા મીઠબંદર પનાર ગામમા છે, ત્યાં કમ્પ્લેટ ખાતાન

આનીલ બાહારીલ દારોગા રહે છે

સ—એ પ્રગણામા મેલવેના શેશનો ક્યા આવ્યા છે ?

જ—એમા મેલવેના શેશન ત્રણ છે, નવસારી, અમલસાડ, ને ત્રીજુ દક્ષિણ તરફ બીલીમિરાનુ શેશન છે .

સ—એ પ્રગણાનો મુખ્ય ઉપજ શુ થાય છે ?

જ—જુવાર, ડાંગર, ચેરેડી, તથા કપાસ.

સ—જલાલપોર પ્રગણાથી અગ્નિ દિશા તરફ જતા ક્યુ પ્રગણુ આવે છે ?

જ—ચીખલી પ્રગણુ

સ—ચીખલી પ્રગણાની આસપાસ શુ શુ આવેલુ છે ?

જ—ઉત્તરે જલાલપોર પ્રગણુ, તથા ગાયકવાડી વલસાડ પ્રગણુ, પૂર્વે વાસદા સરયાનનુ રાજ્ય, દક્ષિણે ધરમપોરનુ રાજ્ય, ને પશ્ચિમે વનસાડ પ્રગણુ તથા ચાલકવાડી ગણદેરી પ્રગણુ

સ—ચીખલી પ્રગણામા નદીઓ કલ કલ આવે છે ?

જ—અખીકા નદી ઉત્તરે છે, કાનેરી નદી વચગાળે ચીખની આવગ છે, ને બીજી ઝોરગા તથા ખરેરા નદી દક્ષિણ દિશા તરફ છે.

સ—ચાખની પ્રગણામા મુખ્ય કસમો કસો છે, ને તેમા કેટલા માણસની વસ્તી છે ?

જ—મુખ્ય કસમો ચીખની, તેમા આશરે ૩૦૦૦ માણસની વસ્તી છે

સ—ચીખલી કસબામા જાણવા લાયક શુ શુ છે ?

જ—એમા એક મામલતદારનુ યાણુ, તથા એક ફોજદાર રહે છે.

ને એક પુસ્તકશાળા, પોષ્ટ આફીસ, તથા તાલુકા મુલપણુ છે.

સ—ચીખની પ્રગણાની પૂર્વે ગાયકવાડી રાજ્યમા એક મોઢું

જાત્રાનું ગામ કયું આળ્યું છે ?

જ—દેવકી ઉનાઈ, તેમા વરસો વરસ ચઢતર મુદ પુનમે મોટી
જાત્રા બરાબ છે

સ—ચીખલી પ્રગણાની પશ્ચિમ તરફ કયા મોટા ગાયકવાડી કસ
બા આપેલા છે ?

જ—ગણદેવી તથા ખીલીમોરા

સ—ગણદેવી તથા ખીલીમોરામા જાણવાવાયક શુ થુ છે ?

જ—ગણદેવીમા એક મોટી અગ્રેજ તથા ગુજરાતી નિરાગ
પોષ્ટઆફીસ, ને દનાખાનું છે, ખીલીમોરામા પણ એક
ગુજરાતી નિરાગ, પોષ્ટઆફીસ, તથા દનાખાનું છે

સ—ચીખલી પ્રગણામા ખીજા મોટા ગામો જ્યાં આળ્યા છે ?

જ—દેગામ, ખેગગામ, આલીપુર, ને ગણદેવી

સ—ચીખલી પ્રગણાની મુખ્ય પેદાશ શુ થાય છે ?

જ—કાદગ, ડાગર, લીચેની, ચેરડી નગેરે

સ—ચીખલી પ્રગણાની પશ્ચિમ તરફ કયું પ્રગણું આળ્યું ?

જ—વલસાડ પ્રગણું.

સ—વલસાડ પ્રગણું કેમ થયું છે ?

જ—વલસાડ તથા આગળ પારનેરા પ્રગણું મળી હાલનું વલસાડ
પ્રગણું થયલું છે

સ—વલસાડ પ્રગણાની આરો દિશાએ શુ શુ આળ્યું છે ?

જ—ઉત્તરે અખાકા નદી, ને જલ્લાલપોર તથા ગાયકવાડી ગણદેવી
પ્રગણું, પૂર્વે ચીખલી પ્રગણું, તથા ધરમપોરનું રાજ્ય
દક્ષિણે પાર નદી, તથા પારડી પ્રગણું, ને પશ્ચિમે દરીએ
એટલે અખાતનું અખાત છે.

સ—વલસાડ પ્રગણામા નદીઓ કઈ કઈ આવેલી છે ?

જ—એમા અમીકા નદી ઉત્તરે, કાવેરી તથા ખરેરા નદી
દશાન તરફ, ઐરગા નદી મધ્યે વલસાડ આગળ, અને
પાર નદી દક્ષિણે છે.

સ—અમીકા નદીને બીજુ નામ શુ કેહે છે?

જ—અમીકાને બીજુ નામ ગણદેવી વાળી ખાડી કેહે છે

સ—વલસાડ પ્રગણામા મોટા કમમા કયા કયા આવ્યા છે?

જ—વલસાડ, ને પારનેરા

સ—પારનેરામા જાણવા લાયક શુ આવેલુ છે?

જ—પારનેરામા એક માગે હુગરી કીલો આવેનો છે, તે
ગાયકનાડ સરકારે ખારેનો છે

સ—વલસાડ એ કેવો કસમા છે, અને અહીયી વેપાર શી રીતે
ચાલે છે ?

જ—વલસાડ એ એક મોટું મદર છે, અહીંયી વેપારનો પુરા
કળ માલ લેવો કે અનાજ, ગોળ, લાકડા વગેરે બાહાર
દેશાવર ખાતે મડાનમા આવે, ને અહીંયી ખના-
સીઆ પણ મુઘાઈ, સુરત વગેરે ઢેકાણે વાહાણે મઢીને
જાય છે.

સ—વલસાડ કસમામા કેટલા માણસની વસ્તી છે, ને તેમા ત્વ
ણના લાયક બીજુ શુ શુ છે?

જ—વલસાડમા આસરે ૧૧૩૧૩ માણસની વસ્તી છે, ને એમા
મામલતદારની કચેરી, મુનસફ ઝોરટ, કુરજો, દવાખાનુ,
શેહર મુધરાઈ ખાનુ, અગ્રેજી તથા ગુજરાતી નિશાળો,
પુસ્તક શાળા મોટી પોષ્ટઆફીસ, અને લાકડાનાળા સા
હેખનુ કારખાનુ છે.

સ—વલસાડનો મુનસફ કયા કયા પ્રગણાના મુકરદમા મુકવે છે?

જ—જલાલપોર, ચીખલી, વલસાડ, ને પારડી પ્રગણાના

સ—વલસાડ પ્રગણાના મોટા ગામના નામ હો ?

જ—બપેલી, ઊટડી, માળવેણ, ભાગડા, ઊંડાચ, બીડડી,
કોસમા, પારનેરા, મગૌદ, ભગોષ, ચણનાડ, હરીઆ,

ભૂતસર, જનાડ વગેરે

સ—એ પ્રગણાના છરનાડ ગામમા જાણુસ લાયક થુ છે ?

જ—એમા એક મીઠબદર છે, ને ત્યા સરકારકુત રહે છે

સ—વલસાડ પ્રગણામા રેલવેના સ્ટેશનો જ્યા આમા છે ?

જ—ત્રણ, ડુગરી, વલસાડ, ને હરીઆ

સ—વલસાડ પ્રગણાની મુખ્ય ઉપજ થુ થાય છે ?

જ—શેરડી, કપાસ, દીવેલી, કોદરા વગેરે

સ—વલસાડ પ્રગણાની દક્ષિણે કયુ પ્રગણુ આબ્યુ ?

જ—પારડી પ્રગણુ

સ—પારડી પ્રગણુ કેમ થયલુ છે ?

જ—આમલુ બગનાડા પ્રગણુ હતુ તે તોડીને હાલતુ પારડી
પ્રગણુ બનાવ્યુ છે.

સ—પારડી પ્રગણાની આરે દિશાએ થુ થુ આબ્યુ છે ?

જ—ઉત્તરે પારનદી તથા વલસાડ પ્રગણુ, પૂર્વે વરમપોરનુ રા-
ન્ય, દક્ષિણે દમ્મણુ ગગાનદી તથા કોકણુ પ્રાતનો થાણા
જીલ્લો, ને પશ્ચિમે ખખાતનુ ખખાત છે.

સ—પારડી પ્રગણામા નદીઓ કહ કહ આની છે ?

જ—એમા ઉત્તરે પારનદી, દક્ષિણે દમ્મણુ ગગાનદી, ને ત્રીજી
કોલકનદી બગવાડા આગળ છે, એ શિવાય પરીઆલી,
ખામ, ઝેથરી વગેરે બીજી ખાડીઓ છે

સ—પારડી પ્રગણામા મોટા કસબા કયા આબ્યા છે ?

જ—પારડી, ને બગવાડા

સ—પારડી આગળ કોને તાબે હતું, ને તેમા હાલ કેટલા માણસની વસ્તી છે ?

જ—પારડી એ આગળ માડનીના રાજને તાબે હતું, એમા આશરે ૫૦૦૦ માણસની વસ્તી છે.

સ—પારડીમા જાણવા લાયક શુ શુ છે ?

જ—એમા એક મામલતદાર રહે છે તેની કચેરી કીલ્લાપર છે, તથા એક ફોજદાર રહે છે, ને એક તાલુકા સ્કૂલ, દવાખાનુ, ને પોષ્ટ હાઈસ છે.

સ—ત્યારે બગવાડામા જાણવા લાયક શુ શુ છે ?

જ—એમા એક ડુંગરી કીલ્લો હતો તે હાલ તોડાવી નાખ્યો છે, માહાલકરીની કચેરી હતી તે કાઢાડી નાખી છે, ને ફક્ત હાલ એક નિશાળ છે, બગવાડામા આશરે હજાર માણસની વસ્તી છે.

સ—પારડી પ્રગણાના મોટા ગામના નામ દો ?

જ—ઉમરસાડી, કોલક, ઉદવાડા, કુતા, પરીઆ, ગોધમિ, વઠાર, ટુકવાડા, અમાસ, વાપી, ને પલસાણા.

સ—એ પ્રગણાના ઉમરસાડી ને કોલક ગામ શાને વાસ્તે નામીઆ છે ?

જ—એ નાના સરખા બંદરો જેવા છે તેથી

સ—ત્યારે ઉદવાડા ને કુતાગામ શાને વાસ્તે નામીઆ છે ?

જ—ઉદવાડામા પારસી લોકોનુ મોટું પુરાતન દેવલ છે, તેથી ધણા પારસી લોકો હર વખત ત્યા જાત્રા સાર આવે છે, વળી એમા હાલ એક દવાખાનુ નિકળ્યું છે; ને કુતાગામમા પુરજ ખાતાના ઇનસ્પેક્ટર રહે છે તથા ત્યા હર વરસ

બે માસ સુધી કુંતેશ્વર માહાદેવની જાત્રા બરાબ છે તેથી
એ બંન્નો ગામ પ્રખ્યાત છે.

સ—પારડી પ્રગણામા રેલવેના સ્ટેશનો ક્યા આવ્યા છે?

જ—ત્રણ છે, પારડી, ઉદવાડા, ને વાપી એટલે દમ્મણ જવાનું
સ્ટેશન.

સ—પારડી પ્રગણ સુરત જીલ્લામા સૌથી કઈ દિશાએ આવ્યું-
છે, ને એની નૈરત્ય દિશાએ કયું પ્રગણ છે?

જ—એ પ્રગણ સુરત જીલ્લામા સૌથી દક્ષિણ છે, એની નૈરત્ય
તરફ દમ્મણ પ્રગણ આવેલું છે.

સ—દમ્મણ કોને તામે છે, તેમા કોણ રહેછે, ને તેમા જાણવા
લાયક બીજું શું છે?

જ—દમ્મણ ફીરગીઓને તામે છે, તેમા તેમના તરફથી એક ગ-
વરનર રહેછે, ને એક અગ્રેજ તથા ગુજરાતી નિશાળ છે.

સ—દમ્મણ કેટલા છે ને તે કઈ નદી ઉપર આવેના છે?

જ—દમ્મણ બે છે, નાનું દમ્મણ ને મોટું દમ્મણ નાનું દમ્મણ
દમ્મણ ગંગા નદીની દક્ષિણે, ને મોટું દમ્મણ દમ્મણ ગંગા
નદીની ઉત્તરે છે.

સ—પારડી પ્રગણામા મુખ્ય પાક શાનો થાય છે?

જ—ડાંગર, કોદા, દીયેલી, શેરડી, ખરસવ વગેરે.

સ—સુરત જીલ્લામા સમીન, વાસદા ને ધરમપોર સંસ્થાનના
દેશી રાજ્યો છે, તેની દર એકની વસ્તી કેટલીજી?

જ—સમીન સંસ્થાનની ૧૭૧૦૩, વાસદા સંસ્થાનની ૩૨૧૫૪,
અને ધરમપોર સંસ્થાનની ૭૪૫૯૨, કુલે બધી મળી
૧,૨૩,૮૪૯ માણસની વસ્તી છે

(૨૦)

સુરત જિલ્લાનું ક્ષેત્રકૃષ્ણ વસ્તી વગેરે.

પ્રગણા	ક્ષેત્રકૃષ્ણ ચારસ માઠલ	ગામ	પ્રગણાની વસ્તી	એક ચારસ માઠલ કેટલી વસ્તી
ચેરપાડ	૩૫૫	૧૨૦	૬૬,૨૫૬	૧૭
ચેરાસી	૬૭	૬૬	૪૧,૪૩૫	૭૨૩
માઝી	૧૭૨	૧૩૮	૪૮,૩૬૭	૨૮૧
ચારડાની	૨૬૧	૨૨૧	૭૭,૫૦૦	૨૯૭
જાલપોર	૧૮૪	૮૧	૭૦,૧૨૨	૩૮૧
ચાંચલી	૧૬૦	૦	૫૬,૩૧૨	૩૫૫
નલસાડ	૨૧૭	૬	૭૮,૨૦૭	૩૬૦
પારડા	૧૦૦	૧૧	૫૧,૭૪૮	૩૧૬
સુરત જિલ્લો	૩	—	૮, ૭૧૪૮	૩૫૭૧

૧૫૧/ ૭૭૭ ,૦૭ ૮૭

સુરત જિલ્લાનું ચે-રડા ૧૫૮૧ ચેરત માઠલ, ને વસ્તી
,૦૭,૦૮૭ માણસના છે

એ જાલામા ૭૭૭ ગામો વસ્તી વાળા છે, તે શિવાય બીજા
૮૧ ગામ વસ્તી વગરના (નાના ગામડા) છે, એટલે બધા મળી
કુલ ૮૫૮ એ જાલામા ગામો આવેલા છે

એ જાલામા બધા મળી ધરો ૧,૩૭,૧૩ આવેલા છે



દિશાઓ.

સ—જોડરાએ બાનો તો દિશાએ કૈટલી કે ?

જ—દિશાએ ચાર છે; ઉત્તર, દક્ષિણ, પૂર્વ, ને પશ્ચિમ

સ—શિશાએ કેમ પાગખરી તે તમે જાણો છો ?

જ—હાજી, સૂરજ ઉપરથી સૂરજ ન દેખાતો હોય તો ધૂનના તારા ઉપરથી, અને તે તારો પણ નહીં દેખાતો હોય તો વાહાણના હોકા યતથી

સ—પૂર્વ અને પશ્ચિમ દિશા કેમ જાણવી ?

જ—જેણી ગમ રોજ સૂરજ ઉગતો હોય તે પૂર્વ દિશા અને રોજ સાંજે સૂરજ આયમતો હોય તે પશ્ચિમ દિશા જાણવી

સ—ત્યારે ઉત્તર અને દક્ષિણ દિશા કેમ જાણાએ ?

જ—આપણે પૂર્વ દિશા તરફ જો કરીને ઉભા રહીએ તો જેણી ગમ આપણે ડાબા હાથ આવે તે ઉત્તર, અને જેણી ગમ જમણે હાથ આવે તે દક્ષિણ દિશા

સ—ત્યારે હોકા યત અને ધૂનના તારાએ કરીને દિશા શી રીતે જાણાય કે ?

જ—હોકા યત એટલે વાહાણનો હુકો, તે જોતા વાહાણોમાં ખલાસી લોકો રાખેડે તે અધારી રાતે તેમને બહુ કામ લાગેછે તે હોકા યતની સાથે હમેશા ઉત્તર દિશા તરફ જ રહેડે, તેમ ધૂનના તારો એ હમેશા ઉત્તર દિશાએ જ ઉગે, એ રાતે ઉત્તર દિશા જાણાઈ તો પછી બીજી દિશા જાણવી મેલેલ છે. એટલું યાદ રાખવું કે ઉત્તરની સામેની દક્ષિણ દિશા, અને પૂર્વની સામે પશ્ચિમ દિશા છે.

સ—ત્યારે નકશો સામા ઠાગ્યો તેની ચારી દિશા કેમ જણાય છે ?
જ—નકશો સામા ચતો સીવો મૂક્યો તો જે ઉપલો ભાગ આપ્યો
તે ઉત્તર દિશા, નીચલો ભાગ લખડો રસ્તો તે દક્ષિણ
દિશા, નકસા સામા ઉભા ને જેણી ગમ જમણો હાથ
આપે તે પૂર્વ દિશા, ને જેણી ગમ ડાબો હાથ આપે તે
પશ્ચિમ દિશા જણવી.

(ભૂગોળની વ્યાખ્યા.)

સ—છોકરાઓ તમે નકશો બોલો છો, નકશો એટલે શું ?
જ—હાજી, નકશો એટલે આખી પૃથ્વી કે તેનો કોઈક ભાગ કે
દેશ કે શહેર વગેરેનો ચિત્રથી જે નમુનો કાઢેલો તે.
સ—સીમાડો, સડક, અને રેલવે એટલે શું ?
જ—સીમાડો એટલે સીમા અથવા હદ, સડક એટલે કાચો પા-
થિલો રસ્તો, અને રેલવે એટલે લોઢાની સડકનો પાકો
પાથિનો રસ્તો.
સ—ગામ એટલે શું ?
જ—જ્યાં કે થોડાક જ્યાં બધા ધરની વસ્તી હોય તે.
સ—ત્યારે ગામડું કોને કહીએ ?
જ—જ્યાં કે બહુજાન થોડા ગ્રુપડાં જેવા ધરની વસ્તી હોય તે.
સ—કસબો કોને કહીએ ?
જ—પ્રગણાનું જે સૌથી મોટું ગામ તેને કસબો કહે છે.
સ—શહેર કોને કહીએ ?
જ—જ્યાં કે મોટા મોટા છોખંચ ને બહુ હારખંચ ધરે આવેલા

હોય. અને સારા સારા ચૌઠા તથા બજાર હોય, અને તે.
મા ધણા ખરા ને ફળીઆ હોય તે કહેર

સ—પ્રગણુ એટલે શુ ?

જ—જેમા નાના નાના ગામો ધણા આવી તેનો એક તાલુકો
બધાયલો તે

સ—ત્યારે તાલુકો એટલે શુ ?

જ—તાલુકો એટલે માહાલ, અથવા જે પ્રગણુ કરીને કહેવાય છે તે.

સ—જીલ્લો એટલે શુ ?

જ—જીલ્લો એટલે જે ધણાએક પ્રગણા અથવા તાલુકા મળીને
થયલો તે.

સ—નદી કોને કહીએ ?

જ—જે પાણીનો ધોધ પર્વતમાથી અથવા સરોવરમાથી નીકળી-
ને ઢળતી જગ્યામા થઈને સમુદ્રને મળેછે તે.

સ—નદીનું મૂળ અને મુખ તે શુ ?

જ—જે પર્વત કે સરોવરમાથી નદી નીકળેછે તે ઠેકાણાને મૂળ
અને જ્યાં નદી દરીઆને મળેછે તે ઠેકાણાને મુખ કહેછે.

સ—ત્યારે આડી કોને કહેછે ?

જ—દરીઆને મળવાની આગમજ બરતીનુ પાણી માહે આવે
એવું નદીનું મુખ જે પોહોળું થાયછે તેને આડી કહેછે.

સ—દરીઓ કોને કહેછે ?

જ—માહાસાગર કરતા જે નાનો પાણીનો ભાગ તે.

સ—તળાવ કોને કહેછે ?

જ—તળાવ એટલે નાનું સરોવર, અથવા જે નાનો પાણીનો
ભાગ મોતરફ જમીનથી વીટાયલો તે.

સ—બેઠ કોને કહીએ ?

જ—ચોતરફ ફરતુ પાણી, ને વચ્ચા જે જમીનનો ભાગ તે બેઠ

સ—બદર એટલે શુ ?

જ—નદી કે દરીઆ કાઠે વેપારના મથકનુ જે શહેર અથવા
કસબો આવેલો તે બદર

સ—ડુંગર, પાહાડ, અને પર્વત એટલે શુ ?

જ—જમીન ઉપર જે મોટા ઊંચા ટેકરા હોય તે ડુંગર, એના
એવા ઘણા ડુંગર સાથે જોડાઈને પૃથ્વીની સપાટીથી ઘ
ણા ઊંચા ગયતા તે પાહાડ, અને એના એના ઊંચા પા-
હાડ જોડાઈને સાથે લાખા પથરાયલા તેને પર્વત કહેછે



ખત્તર

આથી ખત્તર આપનામા આવેડે, મુરત જીવાની બુ
ગોળ, ચુજરાતી માતે ચોપડીના જુદા જુદા અર્થો, અગ્રેજી
સીરીસના મીનીંગો તથા તમામ તરજુમાઓ, તમામ
વારતાની ચોપડીઓ, ભનાઇસગ્રહ, ઇતિ પ્રાર્થના નમ તા.^{સુ}
સામુનહુની લડાઈ, નરશર્ધ મિતાના પીતાજીનુ શાદ, મા.^{સુ}
મિર, નળાખ્યાન, સર્વ જાતના ગાઓનો, અગ્રેજી ચુજરાતી
સીરીસો, વગેરે આકતી ચોપડી, કોટગા, અને તમામ બીજી
જાતના મારી ચોપડીઓ મુરતમા શા લલુભાઈ જમના
દાશ બુકમેનરના મોટા રસ્તાપરની બુક ઉપનાયાથી વેચાતી
મળશે

વગેરે બધી જગાના બુકમેનર પામેથી વેચાતી મળશે
એ ચોપડીઓના મગાનનારે મલોખમન કરવો હોય તો નાચે
સહી કરનારને પોસ્ટપેડ કાગળ લખી જણાવી કરવો જ્યા
બધ લેનારને સારૂ કમાવન આપનામા આવશે

લલુભાઈ જમનાદાસ બુકમેનર

ડેજાપીઠના પુલ પામે ની સડક

